

Surfplattan i förskolan

En studie om hur förskollärare använder surfplattan för barns språkutveckling

The tablet in preschool

A survey about how preschool teacher's use the tablet for children's language development

Amanda Snarberg

Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap

Förskolläraryrket

Grundnivå 15hp

Handledare: Djamila Fatheddine

Examinator: Getahun Yacob Abraham

2017-06-27

Abstract

The purpose of this study is to examine how preschool teachers use the tablet as a digital tool for children's language development. Interviews are the method used in the work. Three preschool teachers and a special pedagogue have been interviewed in the study. The result of the study shows that preschool teachers and the special pedagogue, the respondents, have knowledge of the tablet as a digital tool for children's language development. It differs slightly from the respondents. The result also shows that preschool teachers' definition of digital literacy is about knowledge in the use of digital tools: tablets, computers and projectors, in terms of both software and hardware. Preschool teachers also feel that digital literacy is a tool for teachers and children in learning. The special pedagogue believes that with digital skills, children can use the digital tools.

Keywords

Tablet, Digital competence, Preschool, Children's language development

Sammanfattning

Syftet med denna studie är att undersöka hur förskollärare använder surfplattan som ett digitalt verktyg för barns språkutveckling. Intervjuer är den metod som använts i arbetet. Tre förskollärare och en specialpedagog har intervjuats i studien. Resultatet av studien visar att förskollärarna och specialpedagogen, respondenterna, har kunskap om surfplattan som ett digitalt verktyg för barns språkutveckling. Det skiljer sig en aning mellan respondenterna. Resultatet visar också på att förskollärarnas definition av digital kompetens handlar om kunskap i att använda digitala verktyg: surfplattor, datorer och projektorer, både vad gäller mjukvara och hårdvara. Förskollärarna menar också att den digitala kompetensen är ett verktyg för pedagoger och barn i lärandet. Specialpedagogen anser att med digital kompetens menas, att barnen kan använda de digitala verktygen, samt att de vet innebörden av användandet av appar och dess innehåll och inte bara använder sig av *dra-och-släppa-strategin*¹.

Nyckelord

Surfplatta, Digital kompetens, Förskola, Barns språkutveckling

¹ Dra-och-släppa-strategi menas att barnet spelar spelt på surfplattan utan att reflektera över hur appen fungerar, bara för att vinna eller att få så många stjärnor som möjligt (Nilsen, 2014, s. 93-94). Ett exempel på en sådan situationen kan vara att barnen ska lägga alla äpplen i korgen, men barnet börjar med päronen och sedan bananen efter ett får barnet slumpmässigt ner alla äpplena i korgen.

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Syfte	5
1.1.2 Frågeställningar	5
2. Forskning- och Litteraturgenomgång	6
2.1 Digital Kompetens	6
2.2 Barns språkutveckling	7
2.3 Surfplattan som ett digitalt verktyg	8
2.4 Datorn i förskolan	9
3. Teoretiskt utgångspunkt	10
3.1 Sociokulturellt perspektiv	10
3.1.1 Artefakter	10
3.1.3 Proximal utvecklingszon	10
4. Metod	12
4.1 Val av metod	12
4.2 Urval	12
4.3 Genomförande	13
4.4 Etiska överväganden	14
4.5 Validitet och Reliabilitet	15
4.6 Metoddiskussion	15
5. Resultat och Analys	17
5.1 Digital kompetens	17
5.2 Surfplattan i förskolan	17
5.3 Arbetet kring barns språkutveckling i förskolan	19
5.4 Digital kompetens in i förskolans läroplan	20
5.5 Resultatanalys	20
6. Diskussion	23
6.1 Slutsats	27
6.3 Förslag på vidare forskning	29
Referenser	30
Bilagor	

1. Inledning

I denna studie undersöks hur tre förskollärare använder surfplattan som ett digitalt verktyg för barns språkutveckling, samt hur en specialpedagogen uppmanar förskollärarna till att använda verktyget. Digitala verktyg i förskolan kan benämnas på olika sätt, som till exempel surfplatta, spelplatta, pekplatta eller padda. I denna studie är ordet surfplatta den benämning som används. NE (2017) menar att surfplattor är avancerade verktyg som bland annat används för att surfa på nätet, därav namnet surfplatta.

Genom att stimulera barns språkutveckling kan förskollärare vara med och påverka vilka språkliga kompetenser barnen utvecklar. Genom att förskolan erbjuder barnen att använda olika digitala verktyg kan det bidra till att öka kunskap kring den digitala kompeten. Det är förskollärarnas uppgift att se till att barnen på förskolan får samma möjligheter till lärande då barn har olika förutsättningar (Olsson 2015, s. 10). Grill (2012) skriver om att surfplattan inte bara finns i skolans värld, utan den finns numera i den vardagliga förskoleverksamheten. Hon har intervjuat en förskollärare som menar att surfplattan är ett naturligt verktyg för barnen då de är födda i den digitala världen. Förskolläraren påpekar också att den äldre generationen aldrig kommer ikapp barnens kunskaper gällande användandet av digitala verktyg då barnen har ett naturligt, medfött förhållande till exempelvis surfplattan.

I läroplanen för förskolan (LPFÖ 98) skriver Skolverket (2016, s. 7) att förskollärare i förskolan ska sträva efter att skapa och kommunicera med olika uttrycksformer, detta med fokus på att främja barns utveckling och lärande. Detta innefattar att forma, konstruera och nyttja teknik och material. Här kan multimedia samt informationsteknik användas som ett redskap i skapande processer och tillämpning i förskolan. Olsson (2015, s. 33) visar på hur Skolverket skriver om hur förskolan ska arbeta kring språket, att förskollärarna i den dagliga verksamheten ska arbeta aktivt med språket men också på olika sätt. När det handlar om att stimulera barns språk kan förskolan arbeta med musik, rim och ramsor samt att använda olika sorters verktyg och inte bara att läsa böcker. Nanok (2012) skriver att surfplattorna är ett bra verktyg för barnen. Men kritiker hävdar också att det kan leda till att surfplattan ersätter förskollärarna.

Det jag erfarit under min *verksamhetsförlagda utbildning* (VFU) samt då jag arbetat inom förskolan, är att förskollärare i vissa fall använt surfplattan som en extra lärare genom att

barnen har använt surfplattan egen hand. Något mer som ligger till grund för denna studie är att jag själv har dyslexi och anser att en surfplatta skulle ha hjälpt mig en hel del i skolan, samt att jag alltid har haft ett stort intresse för digitala verktyg. Detta väckte flera frågor hos mig. Dessa frågor ledde vidare till att jag ville skaffa mig mera kunskap kring surfplattan som ett digitalt verktyg i förskolan gällande barns språkutveckling.

1.1 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka på vilket sätt förskollärare använder surfplattan som ett digitalt verktyg för barns språkutveckling, samt om specialpedagogen uppmanar förskollärarna till att använda verktyget.

1.1.2 Frågeställningar

Hur resonerar respondenterna kring begreppet digital kompetens?

Hur använder sig förskollärare av surfplattan idag i förskoleverksamheten?

Hur använder förskollärare surfplattan i förskolan på ett språkutvecklande sätt?

2. Forskning- och litteraturgenomgång

Då det inte bedrivits forskning i någon högre grad kring surfplattan som ett digitalt verktyg för barns språkutveckling har jag i första hand valt att fokusera på den digitala kompetensen och barns språkutveckling i min forsknings- och litteraturgenomgång. Anledningen till att det finns få studier kring surfplattan som ett digitalt verktyg i förskolan är att användandet av surfplatta i förskolan är ett relativt nytt fenomen. Utöver att undersöka den digitala kompetensen och barns språkutveckling har jag kompletterat med forskning/litteratur kring surfplattan och datorn i förskolan.

2.1 Digital kompetens

Forsling (2011) tar i sin studie upp att en av de åtta kompetenser som Europaparlamentet har rekommenderat som nyckelkompetenser för livslångt lärande är den digitala kompetensen. Hon synliggör att begreppet digital kompetens inte framkommer nog tydligt i förskolans läroplan. Begreppet digital kompetens baseras på grundläggande IKT-färdigheter. Det menas att människan kan genom och med digitala medier lagra, kommunicera, hämta fram, producera och bedöma. I Forslings studie förekommer det också att den digitala kompetensen är viktig i både arbetslivet och i hemmet (s. 76-78).

IKT-användandet i förskolan kan ses utifrån tre aspekter.

- Den första aspekten är *inlärningsaspekten*. Denna aspekt skulle kunna ge förändring och variation av arbetssätt när det gäller IKT-användandet. Utifrån detta kan det skapa utveckling i relationen barn- förskollärare. Det kan också ge nya möjligheter för barn i behov av särskilt stöd.
- *Arbetslivsaspekten* är den andra aspekten, där det handlar om näringslivets och samhällets syn på att förskolan ska lägga grund för barnens framtida yrkesliv.
- Att medborgaren bör ha rätt till en likvärdig utbildning är den tredje aspekten, alltså *demokratiaspekten* (Forsling, 2011, s. 81).

Av forskaren beskrivs två-åringar som teckenskapare och kompetenta aktörer i den digitala miljön, då barnen visar stort tecken på engagemang när de ser på film genom att använda sig av mimik eller olika gester för att kommunicera. Detta är en del i barns digitala kompetens. Barnen kan tillsammans med förskolläraren utveckla en digital kompetens genom

medieleken. En medielek är när lek och lärande samspelar med teknologin och kan ge möjligheter till att barnen utvecklar olika delar av en digital kompetens. Det är bara en gammal lekform som har fått nya kläder. Exempel på medielekar kan vara, Labyrint och Frost, film eller program som barnen möjligtvis har tittat på hemma. När förskolläraren gör detta med barnen gynnar det också förskolläraren då barnen och förskolläraren lär av varandra. I Forslings studie finns det förskollärare som jobbar aktivt med IKT. Dessa förskollärare har stor digital kompetens och de har klara mål för hur de digitala verktygen bör användas. Det synliggörs även att finns förskolor väljer bort IKT som en del i sin verksamhet. Det beror oftast på att förskollärarna saknar intresse eller kompetens inom området. Genom förskollärarnas osäkerhet blir surfplattan ofta ett lekmaterial och lärandet kommer åt sidan. Forsling menar att barnen borde inte sitta själva, utan att förskolläraren bör vara närvarande och samspela med barnen (Forsling, 2011, s. 85-92).

2.2 Barns språkutveckling

Barns språkutveckling tar fart i takt med att barn använder sig av språket för att uttrycka sina känslor, behov och attityder till omvärlden. Att förmedla budskap är en central roll i språket. Vi kan med hjälp av språkets möjligheter skapa ord, sammanhängande meddelanden och meningar (Arnqvist, 1993, s. 10-11). Arnqvist förklarar barns språkutveckling utifrån fyra olika delasppekter, fonologisk-, semantisk-, grammatisk- och pragmatisk utveckling vilka är:

- Han beskriver först den *fonologiska utvecklingen* vilken är förknippad med barns uttalsutveckling. Fonologin beskriver den funktion som språkljuden har i språket. Denna utveckling är oerhört individuell och det är svårt att säga i vilken ordning barnen bör lära sig eller kunna de olika språkljuden.
- Den *semantiska utvecklingen* är en av de aspekterna i barnens språkutveckling som genomgår en viktig förändring under förskoleåren. När det handlar om att lära sig nya ord gäller det till stor del om att känna igen vilka ord och begrepp som bör sammanföras med olika typer av erfarenheter. Forskning kring barns språkutveckling visar att barn har lätt för sig att lära sig nya ord och att det kan vara en av orsakerna till att ordförrådet snabbt utvecklas. Arnqvist menar att denna utveckling beskriver hur barnen lär sig betydelsen av ord och språkliga satser.
- Den *grammatiska utvecklingen* kan man först börja studera när barnen har börjat säga

sina första ord. Denna aspekt delar Arnqvist in i ettordssatser, tvåordssatser och avancerat tal. Ettordssatser är det första stadiet och med det menas att barnen börjar med att bara uttala ett ord i taget. Tvåordssatser är nästa steg i utvecklingen och det menas att barnen kan sätta samman två ord när de uttalar. Som till exempel "Mamma baka" och "baka kaka". Avancerat tal kan barnen är något som barnen kan utveckla när de kan kombinera olika tvåordssatser till treordssatser. som till exempel att "Mamma baka" och "baka kaka" blir "Mamma baka kaka".

- Hur barnen använder sitt språk är något som den *pragmatiska utvecklingen* handlar om. Att delta i en dialog är en viktig förmåga som barnen utvecklar under sina första år. I de tidiga dialogerna har barnen svårt med att knyta an till tidigare yttranden. Det gör att dialogerna är korta och att barnen ofta gör snabba ämnesbyten. Detta kan utvecklas genom att förskollärare eller vårdnadshavare stimulerar barnen till att utveckla sina argument och yttranden (s. 39-63).

Nilsen (2014, s. 93-94) vill med sin studie bidra med nya kunskaper om vad surfplattan används till av barn och lärare i förskola, men också de aktiviteter som utvecklas när barn och lärare använder sig av surfplattan. Nilsen observerade ett barn när denne lekte fritt med surfplattan. Det började med att barnet använde sig av en dra-och-släppa-strategi för att vinna. Det fungerade eftersom det inte behövdes någon kunskap om varken ord eller språkljud. Det övergår sedan till att bli en lärarledd aktivitet då förskolläraren kommer och vägleder barnet genom att koppla in språklärande i aktiviteten. Genom att hon/han är där och handleder kan det bidra till att göra det möjligt att urskilja språkliga skillnader menar Nilsen.

2.3 Surfplattan som ett digitalt verktyg

Beschorner och Hutchinson (2013, s. 17-23) tar i sin studie upp att surfplattan kan vara ett bra digitalt verktyg för barns tidiga lärande. Det synliggörs i denna studie att förskollärare ska välja digitala verktyg som tillåter barnen att få möjlighet att upptäcka, utforska, tänka, lösa problem, göra val och inse konsekvenserna av dessa val. Dessa rekommendationer har historiskt sett varit svårt att följa, då de digitala verktygen inte var anpassade för barnen. Den nyare utvecklingen av det digitala är mer anpassad för barnen. Surfplattan är ett digitalt verktyg som barnen i stor utsträckning själva kan använda. Något mer som surfplattan bidrar till är att det ofta blir en social aktivitet för barnen när de använder den eftersom de oftast talar och arbetar tillsammans med någon annan.

Bergmans och Fors (2015, s. 2) studie är ett projekt som handlar om surfplattor i förskolan. Där undersöker de hur förskollärare kan arbeta i grupper med introduktionen av appar inom matematik och språkutveckling. Resultatet av detta projekt visade att barn har det lätt vad gäller användandet av apparna, samt att barnens samspel ökade när de använt sig av surfplatta. Detta projekt bidrog till att de förskollärare som var negativt inställda till digitala resurser ändrade uppfattning medan de förskollärare som redan arbetar med IKT ökade sina kunskaper genom användningen av apparna. Andra saker som framkom utifrån projektet är olika fördelar och nackdelar med surfplattan. Fördelarna är att det är lättare att arbeta med pedagogisk dokumentation, dokumentera verksamheten och lättare att gå tillbaka till olika händelser. Något mer som synliggörs är att surfplattan är smidig att ta med sig vid utflykter och den är lättillgänglig. Nackdelarna med surfplattan är att den inte kan erbjuda barnen tredimensionella upplevelser samt att det inte alltid fanns tekniska supporten tillhands. Utifrån detta projekt kunde Bergman och Fors konstatera att surfplatta bör användas i förskolan som vilket annat läromedel som helst (Bergman & Fors, 2015, s. 25- 26).

2.4 Datorn i förskolan

I Ljung-Djärfs studie undersöks datoranvändandets praktik i förskolan. I denna studie framkommer det att datorn endast används som en leksak att leka med under den fria leken. Användandet av datorn kan ge möjligheter att rita, leka, skriva, spela, kommunicera men också erbjuda samspel med andra barn. Det barnen kan göra med datorn är något som de gör i andra aktiviteter i förskolan, till exempel att rita med pennor och spela spel. Något som diskuterats är om förskollärare ser på datorn på ett annat sätt mot övriga traditionella leksaker i förskolan. Ljung-Djärf menar att det är uppenbart att förskollärare ser på dator och övriga traditionella leksaker på olika sätt. Det framkommer tydligt när barn önskar använda dator. Då behöver de oftast ha tillåtelse från förskollärare alternativt att barnen ges instruktion att använda datorn på ett visst sätt. När barnen istället använder traditionella leksaker behövs ingen tillåtelse från förskollärare och barnen kan också leka fritt. Förskollärare bör vara närvarande vid barns datoranvändande för att det ska ses som en lärandesituationen, eftersom det då skapas ett pedagogiskt arbete kring datorn. Vilken placering datorn har på förskolan och hur den används beror på vilket förhållningssätt förskollärare har till datorn. Deras kunskap och erfarenhet spelar stor roll i datoranvändandet på förskolan (Ljung-Djärf, 2004, s. 90-98).

3. Teoretisk utgångspunkt

I det här avsnittet redogörs för studiens teoretiska utgångspunkt, sociokulturellt perspektiv, och begrepp inom detta perspektiv som är betydelsefulla för studien.

3.1 Sociokulturellt perspektiv

Det sociokulturella perspektivet grundar sig på den ryske psykologen Vygotskijs (1896-1934) teorier. Det sociokulturella perspektivet beskriver Säljö sin egna version av i böckerna, *Lärande i praktiken* (2010), *Lärande & kulturella redskap* (2013) och i kapitlet om Vygotskij i *Boken om pedagogerna* (2013). Säljö (2010, s. 9) argumenterar för att det mänskliga lärandet bör förstås utifrån ett kommunikativt och sociohistoriskt perspektiv. Han beskriver att kunskapen i första stadiet är samspel mellan människor, sedan blir kunskapen en del av människorna och deras handlande.

En av utgångspunkterna för ett sociokulturellt perspektiv på lärande och mänskligt tänkande/handlande är således att man intresserar sig för hur individer och grupper tillägnar sig och utnyttjar fysiska och kognitiva resurser. Och just samspelet mellan kollektiv och individ är i fokus i ett sådant perspektiv (Säljö, 2010, s. 18).

Säljö (2013, s. 71-72) skriver om lärande ur ett sociokulturellt perspektiv. Delar av kunskaper och färdigheter som utvecklas i samhället är något som människor *approprierar* och detta ses som en process i lärande. Appropriering betyder att människan lär sig behärska medierande redskap av olika slag. Säljö (2013, s. 27) beskriver att *medierande redskap* är tecken eller symboler som innebär hur människor kan tolka omvärlden, kan ta ställning till den och praktiserar den. Nedan fördjupas betydelsefulla begrepp för denna studie.

3.1.1 Artefakter

Inom sociokulturell teoribildning är artefakter ett nyckelbegrepp. Med detta begrepp menas de redskap eller verktyg som vi människor har utvecklat, har tillgång till och använder för att förstå vår omvärld. Artefakter kan antingen vara intellektuella eller fysiska. Intellektuella kan till exempel vara språket eller alfabetet medan de fysiska kan vara exempelvis tv, surfplattan eller en hink (Säljö, 2010, s. 20-29).

3.1.3 Proximal utvecklingszon

Säljö (2010, s. 120) skriver om hur Vygotskij definierade den proximala utvecklingszonen. Utvecklingszonen är ett avstånd mellan vad en människa kan prestera på egen hand utan

några redskap och stöd av andra, och vad en människa kan prestera med hjälp av redskap och med stöd av andra.

Idén med begreppet utvecklingszon är inte svårt att förstå och vi känner alla igen sådana situationer. Man kan tänka på när ett barn lär sig läsa och stavar sig igenom en text. När barnet stakar sig inför något okänd bokstavskombination, griper den vuxne in och hjälper till med stöd (Säljö, 2013, s.167).

Att hjälpa till kan den vuxne göra genom att han/hon ställer frågor som hjälper barnet att förstå vad det står. Därefter kan barnet fortsätta på egen hand. När en vuxen hjälper barnet i en sådan situationen kallas det för stöttning. Genom ett kommunikativt stöd hjälper den vuxne barnet framåt (Säljö, 2013, s. 167).

Detta perspektiv är relevant för denna studie då språket är i fokus, i perspektivet och denna studie. Men också för att jag anser att människor lär sig av varandra och att förskollärarna bör närvara när barnen använder sig av surfplattan. Detta för att kunna hjälpa till när barnet inte förstår. Men något som är centralt för denna studie är att jag ser surfplattan och språket som artefakter för att att hjälpa barnen och förskollärarna att förstå sin omvärld.

4. Metod

I detta avsnitt redogörs för metodval och urval. Vidare beskrivs genomförandet av studien och för etiska överväganden, samt validitet och reliabilitet en forskare bör tänka på.

4.1 Val av metod

Utifrån studiens syfte och frågeställningar som syftar till respondenternas perspektiv på användningen av digitala verktyg för barns språkutveckling, har jag valt att utföra kvalitativa intervjuer med tre förskollärare och en specialpedagog. Detta för att intervjuer är den metoden som ger relevant information på ett givande sätt då intervjusituationen tillåter fördjupade frågor utifrån vad respondenten svarar. Något som Bryman (2011, s. 413) beskriver att *kvalitativa intervjuer* är att forskaren bör vara flexibel beroende på vad responderna svarar.

Jag har valt metoden *semi-strukturerade intervjuer*, enligt Bryman (2011, s. 415) bör en semi- strukturerad intervju vara baserad på en *intervjuguide*. Med en intervjuguide menas att forskaren har skapat en lista över specifika teman som hon/han vill samla information om under intervjun.

Utifrån studiens syfte, frågeställningar och det som Bryman hävdar om att forskaren bör använda sig av en intervjuguide och att hon/han bör vara flexibel under intervjun, därför har jag valt att använda denna metod. Då jag kunde ta bort vissa frågor som jag ansåg att informanterna redan hade svarat på. Men också lägga till eller byta ordning på frågorna utifrån informanternas svar.

4.2 Urval

Urvalsgruppens tre förskollärare och en specialpedagog arbetar i två olika kommuner i Mellansverige, i detta arbete att namnges dessa Kajsa, Britta, Märta och Kristina för att anonymisera informanterna. Kajsa och Märta arbetar på två olika förskolor i samma kommun medan Britta arbetar på en förskola i samma kommun som specialpedagogen Kristina.

- Kajsa har arbetat som förskollärare i ett år och har tillgång till två surfplattor på 23 barn, på den avdelning hon arbetar på. Jag tog kontakt med Kajsas förskolechef och frågade om det fanns någon förskola eller förskollärare som skulle kunna delta i

studien. I detta mail beskrevs även studiens syfte och metod. I och med att studiens syfte var med i mailet så valde förskolechefen ut den förskolläraren som hon/han kände var relevant för min studie.

- Britta, förskollärare sedan 27 år, har precis som Kajsa tillgång till två surfplattor, dock till 19 barn. Britta blev jag tipsat av från Kristina, genom att hon sa att hon hade arbetat en del med surfplatta. Då tog jag kontakt om Brittans förskolechef och frågade jag specifikt om Britta.
- Märta har arbetat som förskollärare i 28 år. På hennes arbetsplats finns tre surfplattor att tillgå på 22 barn. Precis som i Kajsas fall, tog jag kontakt med Märtas förskolechef. I detta mail beskrevs även studiens syfte och metod. I och med att studiens syfte var med i mailet så valde Märtas förskolechefen ut den förskolläraren som hon/han kände var relevant för min studie.
- Specialpedagog, Kristina, har de senaste 9 åren arbetat som specialpedagog. Innan dess var hon förskollärare i 18 år. Jag mailade Kristinas chef och frågade om jag kunde få intervjua henne, då jag hade hittat en artikel som hon hade skrivit, där hon skrev gott om surfplattan i förskolan.

Dessa fyra informanter som ställde upp i denna studie ansåg jag skulle ge mig tillräckligt med data, för att kunna uppfylla mitt syfte med studien samt att få studiens frågeställningar besvarade. Jag valde att använda mig av en specialpedagog för att det som hon skrev om i artikel ansåg jag var relevant för min studie, samt att jag ville veta mer om hon uppmanar förskollärarna till att använda surfplattan för barns språkutveckling.

4.3 Genomförande

Det första steget var att kontakta förskolechefer i två kommuner med fråga om möjlighet att intervjua förskollärare och specialpedagog i deras förskoleområde, gällande användandet av surfplattor i arbetet med barns språkutveckling. Detta gjordes på olika sätt då jag specifikt önskade två respondenter utifrån att de hade kunskap i att arbeta med digitala verktyg. De andra två valde deras förskolechefer ut utifrån studiens syfte, då vald förskolecheferna ut de två som var relevanta för studien. Jag säkerställde också att jag hade förskolechefernas godkännande att intervjua personalen. Därefter kontaktades, via mail och telefon, den personal respektive förskolechef lämnat förslag om eller som jag hade frågat specifikt om. De

fick information om mig som student, syftet med studien och frågan om möjlighet att delta i intervju ställdes. Utifrån detta beslutades intervju med tre förskollärare, Kajsa, Britta och Märta samt specialpedagog Kristina. Intervjutillfällena anpassades efter respondenternas önskan, fördelat på en tvåveckorsperiod. Vid mötet för intervju delades samtyckesblankett för underskrift ut. I samtyckesblanketten fanns information om studiens syfte samt övrig relevant information (se bilaga 1). Samtliga respondenter gav samtycke till ljudinspelning under intervjun som anteckningsunderlag till denna studie. Ljudmaterialet från intervjuerna transkriberades. Efter det lästes anteckningarna noggrant igenom och strukturering av det transkriberade materialet startade. De mest centrala delarna i materialet för denna studie valdes ut och redovisades i olika kategorier utifrån resultatets innehåll. I analysarbetet analyseras resultatet utifrån teoretisk utgångspunkt. I sista steget, diskussion, kopplades forskning och litteratur till studiens resultat. Diskussionen innehåller också förslag på vidare forskning.

4.4 Etiska överväganden

Genom hela studien, under planerandet likväl som under själva genomförandet, togs hänsyn till olika etiska principer.

- *Informationskravet*, forskare bör informera de deltagare som deltar i studie om syfte och vilka moment som ingår. Forskare bör meddela deltagarna om att det är okej att när som helst under forskningen hoppa av.
- *Samtyckeskravet*, deltagarna får själva avgöra om de vill medverka i studien. Är deltagarna minderåriga behöver forskare kontakta vårdnadshavarna om deras godkännande.
- *Konfidentialitetskravet*, de uppgifter forskaren får om deltagarna ska behandlas med största möjliga konfidentialitet. Personuppgifter som forskare får om deltagarna måste förvaras så att obehöriga inte kan komma åt det.
- *Nyttjandekravet*, de uppgifter forskarna får om deltagarna ska endast användas för forskningsändamålet (Bryman, 2011, s.131-132).

Jag började med att informera både förskolecheferna och respondenterna om studiens syfte och metod. Till intervjun hade jag med ett samtyckesbrev som jag bad responderterna att läsa igenom och sedan skriva under det (se bilaga 1). Vetenskapsrådet menar att en forskare som

använder sig av intervjuer som metod måste skydda medverkarna. Detta kan ske genom att använda kodnycklar, maskera och anonymisera (Vetenskaprådet, 2011, s. 46). Detta är också något som tog hänsyn till i denna studie, då respondenternas riktiga namn ej används i studien.

4.5 Validitet och Reliabilitet

Validitet menas att en forskare i hög grad undersöker det hon/han har planerat att undersöka. Genom att forskaren gör det som han/hon ska göra blir validiteten hög. Det har ingen betydelse om validiteten är hög eller inte, för om genomförandet är oskickligt genomfört blir det ändå fel. Validiteten är beroende på **vad** som undersöks medan reliabiliteten är beroende på **hur** den undersöks (Bjereld, Demker & Hinnfors, 2009, s.112-117). Bryman (2011, s. 49) tar också upp *reliabilitet*. Han förklarar att reliabilitet är mer i fokus då forskaren ska göra en kvantitativ studie. I en kvantitativa studie är förmodligen forskaren mer intresserad av frågan om hururvida ett mått är stabilt eller ej.

Detta gällande validitet och reliabilitet som Bryman och Bjereld, Demker och Hinnfors menar tolkar jag som att resultatet av denna studie kan variera beroende på genomförandet. Min studie har en hög validitet då denna studie endast visar på vad tre förskollärare och en specialpedagog anser om surfplattan för barns språkutveckling. Genom detta gör det också att min studie får en lägre reliabilitet då jag inte har undersökt ett större antal och får då ingen pålitlig bild av vad alla förskollärare tycker.

4.6 Metoddiskussion

Denna studie visar endast vad en specialpedagog och tre förskollärares anser om hur förskollärare använder surfplattan som ett digitalt verktyg för barns språkutveckling. För att stärka specialpedagogens svar skulle jag kunnat intervjuat fler specialpedagoger. Jag skulle också ha lagt till observation som metod för att själv se om förskollärarna arbetar på det sätt de beskriver. Jag skulle också ha intervjuat fler förskollärare för djupare analys på användning av digitala verktyg. Fler följdfrågor borde ställts till respondenterna för bredare och djupare analysarbete utifrån de frågeställningar som fanns med, då jag ansåg i analysen att jag skulle velat haft mer förklaringar på det som respondenterna berättade.

De fyra deltagande respondenterna som deltog i denna studie arbetar i två kommuner. Kajsa

och Märta arbetar i samma kommun, dock på två olika förskolor. Märta arbetar i samma kommun som specialpedagog Kristina. Genom denna spridning av arbetsplatser, olika förutsättningar på respektive förskola samt olika befattningar, har studien en varierad bild av hur arbetet med digitala verktyg vad gäller barns språkutveckling ser ut.

5. Resultat och analys

5.1 Digital kompetens

Förskollärarnas definition av digital kompetens handlar om kunskap i att använda digitala verktyg; surfplattor, datorer och projektorer, både vad gäller mjukvara och hårdvara. De menar också att den digitala kompetensen är ett verktyg för förskollärarna och barnen i lärandet. Kristina anser att med digital kompetens menas, när barnen kan använda de digitala verktygen, samt att de vet innebörden av användandet av appar och dess innehåll och inte bara använda sig av dra-och-släppa-strategin.

Digital kompetens för förskollärarna är att man ska använda sig av digitala hjälpmedel i barnens lärande, och vara ett stöd även för oss förskollärare i vårt arbete. Det är samma sak när det gäller barnen att det ska vara ett stöd i deras lärande (Britta).

Gällande arbete med digital kompetens använder sig förskollärarna och barnen surfplattan främst till dokumentation (fotografier och film). Något respondenterna ser angående deras syn på barnens digitala kompetens ofta är oerhört duktiga, snabba och orädda när det handlar om användning av digitala verktyg. De ser även att barnen i grunden har lätt för att lära och är orädda att testa sig fram med nya saker. När det gäller respondenterna egna svar kring deras egna digitala kompetens är det något som skiljer sig från varandra. Kajsa och Märta svarade att de anser att de har en bra digital kompetens, medan Britta och Kristina hävdar att de har en relativt bra digital kompetens. Varför de svarar som de gör är att de utgår ifrån olika mått på vad som anses vara bra. Kristina har exempelvis svarat att hon har relativt bra digital kompetens, trots att hon ofta får hjälpa till när det digitala strular på arbetsplatsen. Kajsa menar att man med dessa kunskaper besitter hög digital kompetens. Vad som anses vara bra och relativt bra är beroende av utgångspunkt.

5.2 Surfplattan i förskolan

Samtliga respondenter hävdar att barnen lär sig matematik och språk när de använder surfplatta. Barnen lär sig också att ta kort och spela in film. I användandet av surfplattan tränas barnen i kommunikation, samspel och turtagning då de ska samsas och turas om då det är begränsad tillgång till surfplattorna.

Det är inte bara sätta en surfplatta i händerna på barnen och tror att de ska lära sig saker. Det funkar inte, utan det är här dilemmat eller utmaningen man har och att

man säger att barnen inte ska vara konsumenter utan att de ska vara producenter. Hur använder vi de här verktygen till för att de ska bli producenter. Det är här utmaningen ligger i och vad vi har för kunskaper i det, vilken tid vi har till och använda de här verktyget. Det är precis som alla andra material och verktyg och det måste introduceras, du som förskollärare måste kunna det och du måste hitta ett bra användning hörn för dessa verktyg (Britta).

Informanterna ser många möjligheter med att använda surfplatta i verksamheten. De ser surfplattan som ett komplement till böcker, spel och lekmaterial. Exempelvis om ett barn har svårt för bokstäver till en början och ett större intresse av surfplattan lär sig barnet bokstäver genom att använda sig av surfplattan menar Kajsa. Det framkommer också att respondenterna anser att surfplattan kan användas till, exempelvis dokumentation för att lättare visa på barnens utveckling och lärande. De nämner också att barnen använder surfplattan en hel del till att ta kort med den. Britta menar att surfplattan kan och användas vid frukostbordet när barnen undrar något, då kan förskollärarna lätt ta fram surfplattan och visa barnen en film om det eller läsa upp fakta för dem. På planerade aktiviteter kan surfplattan användas till filmvisning men också i sångsamlingar, då som musikanläggning. Något mer som Kristina gör är att hon uppmuntrar både förskollärarna och barnen använda surfplattan för att det finns många möjligheter till lärande i pedagogiska appar. Hon menar att det i inlärnings syfte är betydelsefullt att förskollärare närvarar när barnen använder surfplatta.

Ja så mycket som möjligt ska de vara i närheten eller hjälpa till på något sätt, men det ska inte vara förskolläraren som styr utan förskolläraren ska vägleda så att de hamnar "rätt" så att de inte hamnar i de här trendapparna där barnen använder sig av dra-och-släppa-strategi. Det gör att man inte vågar ta det här hoppet i utvecklingen (Kristina).

Förskollärarna har givit olika svar angående närvarande då barnen använder surfplattan. Kajsa menar att barnen använder surfplatta i förskolan sällan och när barnen väl använder den så sitter de oftast utan vuxen. Britta anser att de bör närvara i så stor utsträckning de har möjlighet till. Märta berättar att barnen sitter för det mesta själva när de använder surfplatta. Dock finns personal i närheten och då och då händer det att de sitter tillsammans med barnen vid användning av surfplatta. Det finns olika skäl till varför barnen ofta sitter själva när de använder surfplattan. Ett av skälen är tidsbrist inom förskolans dagliga verksamhet. De har också brist på tid att lära sig hur surfplattan bör användas på ett pedagogiskt sätt. Ytterligare något som framkommer är att förskollärarna är i behov av struktur över hur surfplattan ska användas för att undvika situationer som idag kan uppstå, där surfplattan inte används i ett

pedagogiskt syfte, till exempel att använda surfplattan för barns språkutveckling. Istället kan det hända att barnen får använda surfplattan när de ska lugna ner sig eller att de bara använder sig av trendapparna. Kristina hävdar att det är oerhört betydelsefullt att använda sig av surfplattan i förskolan.

Ja, möjligheterna är oändliga höll jag på att säga. Vi får bara ta och hänga med tekniken tänker jag. Det är jätteviktigt att vi hänger med tekniken för det är viktigt att vi är på och kan. För bromsar vi och säger att vi inte ska vara med i det här samhället som vi lever i, då blir vi utanför. Vi alla kan bli bättre och barnen är jättebra på det här. Vi som inte är födda med det här i handen har ju lägre väg in i den här världen än vad barnen har. Jag tycker inte att vi ska bromsa barnen (Kristina).

5.3 Arbetet kring barns språkutveckling i förskolan

Förskollärarna arbetar på ett eller annat sätt med barns språkutveckling.

Just nu jobbar vi med figuren barbabok i barbafamiljen och då har vi jobbat mycket med rim och ramsor, konstiga meningar och luckor som de ska fylla i (Kajsa).

Märta arbetar ofta med språket. De har aktiviteter på förskolan som, exempelvis mungymnastik, blåsa såpbubblor och blåsa med sugröret i vattnet. Detta gör de för att få igång musklerna i munnen. Samtliga förskollärare berättar att de använder sig av rim och ramsor med barnen när de arbetar med barns språkutveckling.

När det handlar om hur förskollärarna använder surfplattan för barns språkutveckling blev svaren olika. Märta har exempelvis dokumenterat verksamheten genom att ta bilder som de sedan kopplat upp på en storbild och låtit barnen berättat vad de ser. Detta bidrar till att de barn som annars är relativt tystlåtna, berättar spontant för andra vad de ser. Britta berättar när det gäller att arbeta med att stimulera barns språk med de digitala verktygen har de en tanke bakom vilka appar som de laddar ner och använder. Kristina anser att förskollärarna kan använda surfplattan för barns språkutveckling, exempelvis genom inspelning av barnens röster. Detta kan förskollärarna sedan arbeta med genom att spela upp för barnen så att de får höra hur de själva låter och sedan ändra ljud och röster och diskutera skillnaden. Något mer som Kristina berättar är att hon anser att surfplattan bra hjälpmedel.

Surfplattan ett bra hjälpmedel, som är ett bra sätt att kommunicera och samspela med barnen. För har barnen någon slags svårighet som till exempel ett funktionshinder eller liknande och barnen börjar redan i förskolan med att använda surfplattan, då har barnen den med sig som ett kommunikativt verktyg redan från början. Detta blir då ingen nyhet om barnen skulle komma in på habilitering eller

liknande och få program eller appar för ett kommunikativt syfte. Då har barnen tränat på att använda surfplattan redan i förskolan (Kristina).

5.4 Digital kompetens in i förskolans läroplan

Skolverket har fått i uppdrag att ta fram ett förslag som bidrar till barns utveckling gällande digital kompetens.

Skolverket har utformat förslag till ändringar i läroplanen för förskolan i enlighet med uppdraget om att ta fram förslag till nationella it-strategier för skolväsendet. Ändringarna som föreslås avser att förstärka och tydliggöra förskolans uppdrag att bidra till att barnen utvecklar digital kompetens. (Skolverket, 2016, s.1).

Något som framkommer i intervjuerna är att Kajsa och Britta hävdar att förslaget till ändring av LPÖF 98 är bra. Märta hade ingen vetskap om Skolverkets uppdrag gällande ändring av LPFÖ 98, efter denna informationen under intervjun var hon också positiv till ändringen. Kristina är också av den uppfattning att detta var bra, då förskolan bör följa med i samhällsutvecklingen.

I resultatet synliggörs det att alla förskollärare i denna studie anser att de skulle arbeta på ett annorlunda sätt än hur de arbetar idag ifall Skolverket skulle få igenom sitt förslag. Förskollärarna bedömer att de skulle arbeta på ett mer medvetet sätt än idag. Kristina skulle uppmuntra förskollärarna och barnen på samma sätt som hon gör idag genom att uppmuntra dem till använda surfplattan. Hon hävdar att man bör medvetandegöra all personal och tillse att förskollärare använder surfplattan som ett pedagogiskt verktyg om Skolverkets förslag om ändring av LPFÖ 98 går igenom. I den kommunen Kristina arbetar i, finns förskolor som idag arbetar i hög grad med surfplattan som ett pedagogiskt verktyg. Dock finns det även förskolor som nyttjar surfplattan i begränsad mängd. Om förslaget till ändring av LPFÖ 98 går igenom menar Kristina att förskollärarna som idag arbetar begränsat med surfplattan bör pushas extra och lära av kollegor som arbetat ett tag med surfplatta som ett pedagogiskt verktyg.

5.5 Resultatanalys

Det visar sig att förskollärarna betraktar surfplattan som en artefakt, då förskollärarna använder surfplattan som ett digitalt verktyg i barnens lärande, samt i förskollärarnas arbete. Som Säljö (2010, s. 20-29) beskriver att en artefakt är ett redskap eller verktyg som vi sedan tar hjälp av för att förstå vår omvärld.

Resultatet visar att det är både barnen och förskollärarna som använder surfplattan och att de

har lätt för att hantera surfplattan. Ytterligare något som synliggörs i denna studies resultat är att respondenterna anser att barnen ofta är oerhört duktiga, snabba och orädda vid användning av digitala verktyg. Detta med att barnen vågar prova sig fram beror troligen på att förskollärarna ofta finns i närheten och stöttar barnen när de inte förstår. Detta när någon som respondenterna hävdar, att förskollärarna bör vara i närheten och hjälpa till på något sätt när barnen använder surfplattan, dock bör inte förskollärarna styra barnen. Säljö (2013, s. 167) menar att den vuxne bör finnas där för hjälpa till genom att vägleda barnen. Därefter kan barnen fortsätta på egen hand.

Säljö skriver om hur Vygotskij definierat den proximala utvecklingszon (Säljö, 2010, s. 120). Jag tolkar den proximala utvecklingszonen med det som respondenterna anser att förskollärarna bör vara närheten, vägleda barnen så att dessa hamnar "rätt". Då är både förskolläraren och surfplattan ett stöd i barnens lärande. Det gäller för förskollärarna att finnas till hands för att tillse att barnen inte blir konsumenter då de barnen bara spelar på surfplattan utan att reflektera över hur appen fungerar. Förskollärarna ska arbeta så att barnen börjar att reflekterar över detta och då blir de producenter. Detta kan också kopplas till vad Säljö (2010, s. 9) skriver om att kunskapen är först ett samspel mellan människor och sedan blir det en del av människorna och deras handlande.

Det är samma där att man önskar att man skulle kunna sitta med barnen lite mer och då tror jag att dom här apparna skulle få större kraft på barns lärande. Det kan vara språkutveckling på många olika plan. Bara för att man sätter barnen framför en app som det står att det är bra för språket, betyder det inte att barnen lär sig (Britta).

Ett arbetssätt för att utveckla barns språkutveckling, enligt Kristina, är att tillsammans med barnen spela in barnens röster. Detta material kan förskollärarna sedan arbeta med genom att spela upp för barnen så att de får höra hur de själva låter och sedan ändra ljud och röster och diskutera skillnaden. Som Säljö beskriver att en artefakt är ett redskap eller verktyg som vi sedan tar hjälp av för att förstå vår omvärld (Säljö, 2010, s. 20-29), kan detta bidra till att barnen att barnen får en mer förståelse för olika ljud och språk då kan låta olika. Genom att förskollärarna arbetar med surfplattan och att spela in olika ljud och förvränga dem och att barnen får lyssna på sig själva.

I resultatet om hur förskollärarna använder surfplattan för barns språkutveckling framkommer det att respondenterna ser surfplattan ett hjälpmedel. Exempelvis arbetar Märta med

surfplattan genom att dokumentera verksamheten, som de sedan kopplar upp på en storbild och låter barnen berätta vad de ser. Detta bidrar till att de barn som annars är relativt tystlåtna berättar spontant för andra vad de ser. I denna studie visar det sig att om ett barn har svårt för bokstäver till en början och ett större intresse av surfplattan, lär sig barnet bokstäver genom att använda sig av surfplattan. Genom att använda sig av dokumentationerna, storbilden och surfplattan som ett verktyg bidrog detta till lärande. Detta kan kopplas till vad Säljö (2010, s. 20-29) menar att vi människor använder olika artefakter för att förstå vår omvärld.

6. Diskussion

Det första som undersöktes i intervjuerna var respondenternas definition och erfarenheter av digital kompetens. Forsling (2011, s. 76-78) förklarar begreppet digital kompetens att det baseras på grundläggande IKT-färdigheter. Det menas att människan kan genom och med digitala medier lagra, kommunicera, hämta fram, producera och bedöma. Denna studiens resultatet visar att förskolläraernas definition av digital kompetens handlar om kunskap om att använda digitala verktyg; surfplattor, datorer och projektorer, både vad gäller mjukvara och hårdvara. De menar också att den digitala kompetensen är ett verktyg för pedagoger och barn i lärandet. Kristina hävdar att med digital kompetens menas, när barnen kan använda de digitala verktygen, samt att de vet innebörden av användandet av appar och dess innehåll och inte bara använda sig av dra-och-släppa-strategin. Som jag tolkar det Forsling tar upp, gällande begreppet digital kompetens, kan det kopplas ihop med respondenternas svar kring digital kompetens samt hur de arbetar med surfplattan. Främst använder förskollärarna och barnen surfplattan för dokumentation (fotografier och film). I användandet av surfplattan tränas barnen i kommunikation, samspel och turtagning² då de ska samsas och turas då det är begränsad tillgång till surfplattor. De menar att det är väsentligt att tänka på att barnen ska vara producenter och inte konsumenter i användandet av surfplatta, vilket någon av förskollärarna ser som en utmaning. Detta stämmer också med vad Forsling säger om producenter som en del i den digitala kompetensen.

Utifrån sin forskning påpekar Forsling att hon sett att barn visar stort tecken på engagemang när de ser på film genom olika gester eller mimik för att kommunicera. Genom att de gör detta utvecklar barnen sin digitala kompetens. Det är något förskollärarna tillsammans med barnen kan utveckla genom medieleken. När förskolläraren gör detta med barnen gynnar det också förskolläraren då barnen och förskolläraren lär av varandra (Forsling, 2011, s. 85-91). Det är något som inte framkommit i denna studiens resultat. Barnens utveckling av den digitala kompetensen, menar respondenterna, syftar till användandet av surfplattan eller dator. Det respondenterna svarat på har endast koppling till vad förskolan använder de digitala verktygen till i sin verksamhet, som idag främst är till för dokumentation och faktakunskap. Något som jag anser att förskollärarna skulle kunna arbeta med när det handlar

² Turtagning menas barnen ska samsas och turas om. Då det är begränsad tillgång till surfplattorna.

om barnens utveckling av den digitala kompetensen är att ta vara på det som Forsling (2011, s. 85-91) menar att en medielek är när lek och lärande samspelar med teknologin. Exempel på medielear kan vara, Labyrint och Frost, film eller program som barnen möjligtvis har tittat på hemma. Utifrån programen eller filmen menar jag att förskollärarna kan planera och genomföra flera olika teman eller aktiviteter med inspiration från barnens intresse från exempelvis ovan nämnda filmer.

Studien visar att förskollärarna arbetar olika med surfplattan som ett digitalt verktyg för barns språkutveckling. Kajsa anser sig inte arbeta alls med surfplattan som ett digitalt verktyg för barns språkutveckling. Arnqvist (1993, s. 39-63) skriver om att när barn använder sitt språk till en början på förskolan kan det vara i korta dialoger och att barnen ofta gör snabba ämnesbyten. Det kan förskollärarna utveckla genom att stimulera barnen till att utveckla sina argument och yttranden. Skolverket skriver i LPFÖ 98:

“Förskolan ska lägga stor vikt vid att stimulera varje barns språkutveckling och uppmuntra och ta till vara barnets nyfikenhet och intresse för den skriftspråkliga världen” (Skolverket, 2016, s.7).

Detta är något som framkommer i resultatet av studien gällande digitala verktyg för barns språkutveckling. Märta använder surfplattan till dokumentera olika situationer i verksamheten. Dessa bilder använder förskolläraren som underlag i diskussioner och analyser tillsammans med barnen. Det resulterade i att de barn som var tystlåtna innan spontant pratade när de såg sig själva på bild. Detta kan beror på att förskolläraren var närvarande i denna situation. Det kan också bero på det respondenterna själva menar, att barnen är orädda för att testa sig fram när de använder de digitala verktygen. Att förskollärarna var närvarande i denna situation är något som Nilsen, Ljung-Djärf och Forsling anser vara av vikt för barns utveckling. Nilsen (2014, s. 93-94) tar också upp att det ofta startar med att barnen använder sig dra-och-släppa-strategin för att vinna. Det behövs inte kunskap om varken ord eller språk i denna typ av appar. När förskollärare ser en situation enligt beskrivningen ovan kan förskolläraren medverka tillsammans med barnet och handleda barnet i användandet av surfplattan. Då övergår situationen till lärarledd aktivitet, en så kallad språklärande aktivitet. Kristina menar, precis som Nilsen att det är betydelsefullt för barns språkutveckling att förskollärarna sitter med barnen när de använder surfplattan.

Ja så mycket som möjligt ska de vara i närheten eller hjälpa till på något sätt, men

det ska inte vara förskolläraren som styr utan förskolläraren ska vägleda så att dem hamnar "rätt" så att säga så att de inte hamnar i dem här trendapparna där man använder sig av dra-och-släppa-strategi. Det gör att man inte vågar ta det här hoppet i utvecklingen (Kristina)

I studien visar det sig, när det handlar om hur förskollärare använder surfplattan för barns språkutveckling, att förskollärarna har en tanke med att arbeta med appar som tränar språket. Förskollärarna ser att det finns ett behov av att öka tiden vad gäller arbete tillsammans med barnen och surfplatta i lärande syfte.

Begreppet digital kompetens framkommer inte nog tydligt i förskolans läroplan, enligt Forsling. Hon tar också upp att digital kompetens är en av de åtta kompetenser som Europaparlamentet har rekommenderat som nyckelkompetenser för livslångt lärande (Forsling, 2011, s.76-78). Bergmans och Fors (2015, s. 26) konstaterar att surfplatta ska användas i förskolan som vilket annat läromedel som helst. Skolverket har fått i uppdrag att ta fram ett förslag som bidrar till barns utveckling gällande digital kompetens.

“Skolverket har utformat förslag till ändringar i läroplanen för förskolan i enlighet med uppdraget om att ta fram förslag till nationella it-strategier för skolväsendet. Ändringarna som föreslås avser att förstärka och tydliggöra förskolans uppdrag att bidra till att barnen utvecklar digital kompetens.” (Skolverket, 2016, s.1).

Förslaget till ändring av LPFÖ 98 var något som Kajsa och Britta i denna studie ansåg vara bra. Däremot hade Märta ingen vetskap om Skolverkets uppdrag gällande ändring av LPFÖ 98, efter denna informationen var hon också positiv till ändlingen. Kristina är också av den uppfattning av detta var bra, då förskolan ska följa med i samhällsutvecklingen. Det framkommer också att förskollärarna troligen skulle arbeta annorlunda än idag om förslaget går igenom, medan specialpedagogen skulle uppmuntra på ett liknande sätt. Förskollärarna anser att de skulle arbeta på ett mer medvetet sätt än idag. Kristina menar att man bör medvetandegöra all personal och tillse att förskollärare använder surfplattan som ett pedagogiskt verktyg.

Forsling (2011, s. 85-92) identifierar i sin studie att de förskolor som inte arbetar med IKT beror det oftast på att förskollärarna saknar intresse eller kompetens i området, medan de förskolor som arbetar i hög grad med IKT och medier har stor digital kompetens. Där har förskollärarna klara mål för hur de ska arbeta med digitala verktyg. De förskolor som arbetar sällan med datorn blir det ofta ett lekmaterial och lärande kommer åt sidan vid användandet

av dator. Ljung-Djärf kom fram till att förskollärarnas kunskap och erfarenheter spelar stor roll i datoranvändandet på förskolan (Ljung-Djärf, 2004, s.90-98). När det gäller respondenterna i denna studie framkommer det att deras egna svar kring den digitala kompetensen skiljer sig från varandra. Kajsa och Märta svarade att de hävdar att de har en bra digital kompetens, medan Britta och Kristina svarade att de anser att de har en relativt bra digital kompetens. Varför de svarar som de gör är att de utgår ifrån olika mått på vad som anses vara bra eller deras självförtroende. En av dem har exempelvis svarat att hon har relativt bra digital kompetens, trots att hon ofta får hjälpa till när det är digitala strular på arbetsplatsen. Någon annan anser att man med dessa kunskaper besitter oerhört hög digital kompetens. Vad som anses vara oerhört bra och relativt bra är relativt och i beroende av utgångspunkt.

Jag tolkar respondenterna under intervjuerna att de anser sig ha tillräckligt goda kunskaper gällande digitala verktyg för barns språkutveckling. De är medvetna om att surfplattan i en del situationer och stunder är ett lärandeverktyg för barnen medan surfplattan i andra stunder blir lekmaterial, som Forsman menar gällande producenter kontra konsumenter.

I Bergmans och Forss projekt visar det sig att barn har det lätt vad gäller kunnandet av apparna, samt att barnens samspel har ökat när de använt sig av surfplattan (Bergmans och Forss, 2015, s. 25). Utifrån informanternas svar under intervjuerna tolkar jag det som att barnen inte bara har det lätt för sig att använda apparna, utan de har också lätt för sig att använda surfplattan, eftersom att informanterna menar att barnen är duktiga, snabba och orädda vid användande av digitala verktyg. Beschorner och Hutchinson (2013, s. 17-23) tar upp att den nyare utvecklingen av det digitala är mer anpassad för barnen i förskolan. Barnen kan i stor utsträckning använda surfplattan själva. Detta är något som både Nilsen, Ljung-Djärf och Forsling säger emot då de hävdar att förskollärare bör vara närvarande när barnen använder digitala verktyg. Forsling visar att IKT-användandet kan ses från tre aspekter där en av aspekterna är inlärningsaspekten, som ger förändring och variation av arbetssätt. Utifrån detta skapas utveckling i relation barn-förskollärare. Det kan också ge nya möjligheter för barn i behov av särskilt stöd (Forsling, 2011, s. 81). Britta tar under intervjun upp att hon anser att förskollärare ska använda sig av digitala hjälpmedel i barnens lärande, samt vara ett stöd för sina kollegor i arbetet. Surfplattan ska vara ett komplement till traditionella läromedel, exempelvis när ett barn har svårt för bokstäver till en början och ett stort intresse

för surfplattan, bidrar användandet av surfplattan till lärande av bokstäver. I sitt projekt om surfplattor i förskolan visar Bergmans och Fors´s (2015) att arbetet med pedagogisk dokumentation och dokumentation av verksamheten med hjälp digitala verktyg underlättar. Det är enkelt att hitta information om olika dokumenterade händelser när en verksamhet arbetar med IKT. Digitala verktyg är smidiga och lättillgängliga att ta med vid utflykter och liknande aktiviteter (s.25). Det Bergmans och Forss visar på ovan, är något som bekräftas av respondenterna i denna studiens resultat. Respondenterna använder surfplattan för dokumentation, exempelvis genom fotografering i olika situationer för att följa och visa på barnens utveckling och lärande. Andra situationer där tillgängligheten visar sig är exempelvis vid frukostbordet när barnen ställer frågor. Då kan förskollärarna lätt och smidigt ta fram surfplattan och visa barnen en film eller läsa upp fakta om ämnet. På planerade aktiviteter kan surfplattan användas till filmvisning men också i sångsamlingar, då som musikanläggning.

6.1 Slutsats

Denna studie visar tydligt, utifrån forskning, litteratur och intervjuer, att det är viktigt att förskollärare bör närvara när barnen nyttjar surfplatta för att stimulera barns språkutveckling. På så sätt kan användandet av surfplattan få en större kraft på barnens lärande. Min uppfattning om det digitala verktyget är lik Kristinas:

Surfplattan ett bra hjälpmedel, som är ett bra sätt att kommunicera och samspela med barnen. För barnen någon slags svårighet som till exempel ett funktionshinder eller liknande och barnen börjar redan i förskolan med att använda surfplattan, då har barnen den med sig som ett kommunikativt verktyg redan från början. Detta blir då ingen nyhet om barnen skulle komma in på habilitering eller liknande och få program eller appar för ett kommunikativt syfte. Då har barnen tränat på att använda surfplattan redan i förskolan (Kristina).

Eftersom att jag anser att surfplattan är ett givande hjälpmedel för både barn och vuxna i förskolans verksamhet, vill jag påstå att det Kristina säger är rimligt. Då jag själv har dyslexi och anser att om jag hade haft tillgång till surfplattan i skolan tror jag att det skulle ha hjälpt mig en hel del. Då surfplattan är smidig och lättillgänglig samt att det finns många bra appar på surfplattan som kunde ha hjälpt mig att utveckla ett intresse för, till exempel läsning eller skrivning.

Min bedömning är om Skolverket får igenom sitt förslag till ändring av LPFÖ 98, kan denna ändring ställa högre krav på förskoleverksamheten, från skolförvaltning till enskild förskola,

att leva upp till förväntningarna i frågan om att arbeta med de digitala verktygen. Att höja kompetensen hos personal på förskolorna, vad gäller digitala verktyg, blir en utmaning främst för förskolecheferna och IKT-pedagoger då jag ser att det idag på vissa håll saknas kompetens hos personalen, ej dem jag har interjuvat. Den kunskap som idag finns bland förskollärare bedömer jag är inhämtad utifrån förskollärares egna intresse om de digitala verktygen. Om förslaget träder i kraft bedömer jag att det på sikt bidrar till att förskolebarnen är mer förberedda för grundskolan än dagens barn då dessa i tidig ålder skaffat sig kunskaper i studieteknik vad gäller digitalt arbete.

Innan studien startade var jag av den uppfattning att förskollärares kunskaper och erfarenheter generellt varierande vad gäller digitala verktyg. Det jag erfarit under VFU och arbete i förskola, är att förskollärare använder sig av surfplattan som en extra lärare genom att barnen använt surfplattan på egen hand. Resultatet stämde i liten grad överens med mina egna uppfattningar utifrån vad jag själv erfarit. Respondenterna är medvetna om att det idag finns situationer där barnen får använda surfplattan på egen hand. Exempelvis på en sådan situation är när barnen ska komma ner i varv eller att de använder sig av trendapparna för att det är stimulerande, inte i ett pedagogiskt syfte som, till exempel att använda surfplattan för barns språkutveckling.

Jag vill knyta an till det som Säljö argumenterar för, att det mänskliga lärandet bör förstås utifrån ett kommunikativt och sociohistoriskt perspektiv. Detta menar han är att kunskapen först är i samspel mellan människor och sedan blir kunskapen en del av människorna och deras handlande (Säljö, 2010, s. 9). Avslutningsvis vill jag redogöra för ett citat från Kristinas intervju angående möjligheterna med surfplattan.

Ja, de är oändliga höll jag på att säga. Vi får bara ta och hänga med tekniken tänker jag. Det är jätteviktigt att vi hänger med tekniken för det är viktigt att vi är på och kan. För bromsar vi och säger att vi inte ska vara med i det här samhället som vi lever i, blir vi utanför. Vi alla kan bli bättre och barnen är jättebra på det här. Vi som inte är födda med det här i handen har en längre väg in i den här världen än vad barnen har (Kristina).

Det Kristina berättar, att vissa vuxna bör bli bättre på dagens tekniska hjälpmedel och att de har en längre väg in i denna värld än vad barnen har, kan enligt mig kopplas till det Säljö argumenterar för, då barnen med sin kunskap kan lära de vuxna hur en del digitala verktyg fungerar och att förskollärarna borde inte vara rädda för att fråga om hjälp.

6.3 Förslag på vidare forskning

Svaren från respondenterna gällande digitala verktyg i förskolan för barns språkutveckling ligger till grund för resultatet i denna studie. Det är respondenternas egna svar kring deras egna digitala kompetenser samt deras syn på barnens digitala kompetenser. Detta har då skapat ett intresse hos mig att jag skulle vilja utforska vidare inom detta ämne. Fast att studera på barnens egna digitala kompetens. Jag vill också veta mer vad gäller barnens egna syn på digitala verktyg och hur de anser sig använda surfplattan i förskolan för deras språkutveckling. Detta skulle jag kunna få reda på genom att intervjua barnen samt att observera förskolans verksamhet.

Referenser

- Arnqvist, A. (1993). *Barns språkutveckling*. Lund: Studentlitteratur.
- Bergman, M.E. & Fors, U. (2015) *Lärplattor och Appar i Förskolan har kommit för att stanna men för vadå? En studie om appar med inriktning på matematik och språk i Upplandsbro och Vaxholms kommuner*. Stockholm.
- Beschorner, B. & Hutchinson, A. (2013). *iPads as a literacy teaching tool in early childhood*. International Journal of Education in Mathematics, Science and Technology, 1(1), 16-24.
- Bjereld, U., Demker, M. & Hinnfors, J. (2009). *Varför vetenskap?: om vikten av problem och teori i forskningsprocessen*. Lund: Studentlitteratur.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Forsling, K. (2011). *Digital kompetens i förskolan*. Karlstads universitets Pedagogiska Tidskrift, årgång 7(1), 76-95.
- Ljung-Djärf, A (2004). *Spelet runt datorn, Datoranvändande som meningsskapande praktik i förskolan* (Doktorsavhandling). Lärarutbildningen: Malmö Högskola
- Nilsen, M. (2014) *Barns aktiviteter med datorplattor i förskolan*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Olsson, E. (2015). *Lärplatta och språket: vägen till ett lustfyllt lärande i förskola och förskoleklass*. (1. uppl.) Nacka: Askunge Thorsén.
- Säljö, R. (2010). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. (2. uppl.) Stockholm: Norstedts.
- Säljö, R. (2013). *Lärande och kulturella redskap: om lärprocesser och det kollektiva minnet*. Lund: Studentlitteratur.
- Säljö, R. (2011). L. S Vygotskij- forskare, pedagog och visionär . I Forssell, A. (red.) *Boken om pedagogerna*. (s.153-177) Stockholm: Liber.
- Skolverket (2016). *Läroplan för förskolan Lpfö 98*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket (2016) *Redovisning av uppdraget om att föreslå nationella it-strategier för skolväsendet – förändringar i läroplan för förskolan*. Stockholm: Skolverket.
- Vetenskapsrådet. (2011) *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Webbsidor:

Grill (2012). *Allt fler förskolor jobbar med surfplattor*. Sveriges television.

Hämtad 2017-04-20, från: <http://www.svt.se/nyheter/inrikes/allt-fler-forskolor-jobbar-med-surfplattor>

Nanok (2012). *”Surfplattorna en revolution i förskolan”*. Sveriges television.

Hämtad 2017-04-20, från: <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/marja-grill-en-revolution-att-surfplattorna-ersatter-datorerna-i-forskolan>

Nationalencyklopedin [NE]. (2011). *Surfplatta*. Tillgänglig:

<http://www.ne.se.bibproxy.kau.se:2048/uppslagsverk/encyklopedi/1%C3%A5ng/surfplatta>

Bilaga 1 Samtyckesblankett

Jag (Amanda Snarberg) skriver ett examensarbete för Karlstads Universitet. Syftet med min studie är att undersöka hur förskollärarna kan använda surfplattan som ett digitalt verktyg för barns språkutveckling.

Intervjun kommer att spelas in, om det är okej för dig. Efter intervjun kommer det som sägs i inspelningen skrivas ner, en så kallad transkription. Den färdiga transkriptionen och presentationen av materialet i uppsatsen kommer att vara helt anonymt kommer att byta ut ditt namn mot till exempel: förskollärare 1 eller andra kodnycklar för att ditt namn ska anonymiseras. Eftersom att det kommer att publiceras för allmänheten.

Genom din underskrift samtycker du till ovanstående, att du är medveten om att ditt deltagande är helt frivilligt och att du när som helst och utan närmare förklaring kan avbryta ditt deltagande.

Ja, jag har läst, förstått och godkänner detta.

Plats : _____

Datum : ____ - __ - __

Respondent

Intervjuare

Kontaktuppgifter:

Amanda Snarberg

Mobilnr: 070-xxxxxx

E-post:

Bilaga 2 Intervjuguide förskollärare

Inledning

- Hur länge har du jobbat som förskollärare?
- Hur många surfplattor har ni tillgång till på avdelningen?

Digital kompetens

- Vad är digital kompetens för dig?
- Vilket av följande påståenden anser du bäst beskriver din kompetens om digitala verktyg? - *Mycket bra* - *Ganska bra* - *Mindre bra* - *Inte alls bra*. Varför?

Surfplattan i förskolan:

- Vad anser du att barnen lär sig av surfplattan?
- Vilka möjligheter/ hinder ser du med surfplattan?
- Hur använder du surfplattan här på förskolan? Har ni några regler kring vad/hur den ska användas till, till exempel tid?
- Anser du att surfplattan har påverkat arbetet i förskolan?
- Sitter du med barnen när de använder surfplattan? Eller är det ofta de sitter själva eller med kompisar?
- Vad anser du att en pedagogisk app är?
- Får barnen vara delaktiga i valet av vilka appar som laddas ner?

Barns språkutveckling:

- Vad är språkutveckling för dig?
- Hur anser du att ett barn utvecklar sitt språk?
- Hur arbetar du för att främja barnens språkutveckling?
- Använder ni surfplattan som ett digitalt verktyg för språkutvecklingen?
- Skulle du föredra att lära dig mer om hur man kan använda digitala verktyg för språkutvecklingen?

Avslutning

- Vad anser du om att skolverket vill få in digital kompetens i förskolan läroplan?
- Om dem får igenom sitt förslag: Skulle du jobba på ett annorlunda sätt än vad du gör nu?

Är det något mer till vill kommentera eller lägga till?

Bilaga 3 Intervjuguide specialpedagogen

Inledning

- Hur länge har du jobbat som specialpedagog?
- Hur länge jobbade du som förskollärare innan?

Digital kompetens

- Vad är digital kompetens för dig?
- Vad är dina erfarenheter av digital kompetens?
- Vilket av följande påståenden tycker du bäst beskriver din kompetens om digitala verktyg? -*Mycket bra* -*Ganska bra* -*Mindre bra* -*Inte alls bra*. Varför?

Surfplattan i förskolan:

- Vad anser du att barnen lär sig av surfplattan?
- Vilka möjligheter ser du med surfplattan?
- Vilka hinder ser du med surfplattan?
- Anser du att surfplattan har påverkat arbetet i förskolan?
- Uppmuntrar du förskollärarna till att använda surfplattan? På vilket sätt? Varför?
- Vad är då en pedagogisk app för dig?
- Anser du det är viktigt att förskollärarna sitter med barnen när de använder surfplattan?

Barns språkutveckling:

- Vad är språkutveckling för dig?
- Hur anser du att ett barn utvecklar sitt språk?
- Hur kan förskollärarna använda surfplattan i förskolan på ett språkutvecklande sätt?

Avslutning

- Vad anser du om att skolverket vill få in digital kompetens i förskolan läroplan?
- Om dem får igenom sitt förslag: Skulle du jobba på ett annorlunda sätt än vad du gör nu?

Är det något mer till vill kommentera eller lägga till?